

10. Barberis, Dzhovanna. "In military conflicts, children pay the highest price", available at : <http://gazeta.dt.ua/socium/dzhovanna-barberis-u-viyskovih-konfliktah-nayvischu-cinu-platyat-diti-.html>
11. "Council of Europe strategy on children's rights for 2012-2015 of February 15, 2012", Document of the Committee of Ministers, available at : www.mlsp.kmu.gov.ua/document/145246/St.rtf
12. "Guidelines № 13 for better implementation of the existing Recommendation concerning mediation in criminal cases". Approved by the European Commission for the Efficiency of Justice on December 7, 2007, available at : www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c225
13. "Legal principles of mediation and restorative justice programs", available at : [http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/03-04\(14\)/04-Zakonodavchi_zasady/140403.pdf](http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/03-04(14)/04-Zakonodavchi_zasady/140403.pdf)

УДК 343.163: 347.921.5: 662.6/9: 338.45 (477)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Фінчук В.В., здобувач

*Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара,
вул. Наукова, 13, м. Дніпропетровськ, Україна
seledka@bigmir.net*

У статті розкрито й досліджено проблему правового забезпечення запобіжної діяльності органів прокуратури у сфері паливно-енергетичного комплексу України. Визначено поняття й сутність правового регулювання. Знайдено шляхи вдосконалення організації запобіжної діяльності органів прокуратури в паливно-енергетичному комплексі України.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс, правове забезпечення, запобіжна діяльність, правове регулювання.

ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРЕДУПРЕДИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ В СФЕРЕ ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

Финчук В.В.

*Днепропетровский национальный университет им. О. Гончара, ул. Научная, 13, г. Днепропетровск, Украина
seledka@bigmir.net*

В статье раскрыта и исследована проблема правового обеспечения предупредительной деятельности органов прокуратуры в сфере топливно-энергетического комплекса Украины. Определено понятие и сущность правового регулирования. Найден пути совершенствования организации предупредительной деятельности органов прокуратуры в топливно-энергетическом комплексе Украины.

Ключевые слова: топливно-энергетический комплекс, правовое обеспечение, предупредительная деятельность, правовое регулирование.

LEGAL SUPPORT PREVENTIVE ACTIVITIES OF THE PROSECUTION AUTHORITIES IN THE FUEL AND ENERGY COMPLEX OF UKRAINE

Finchuk V.V.

*Dnipropetrovsk national university of name Olesy Gonchara, str. Naukova, 13, Dnipropetrovsk, Ukraine
seledka@bigmir.net*

One of the important components of Ukraine's state policy is energy policy. The sustainable development of the fuel and energy complex is a necessary condition for the revival of the national economy. This task is particularly relevant at the stage of its integration into the global economic space, as the condition of the fuel and energy sector largely depends on the degree of economic and political independence of the state.

This article is devoted to the problems of legal support of preventive activities of the prosecution authorities in the fuel and energy of Ukraine. The study also identified the structure of legal regulation of combating crime in the fuel and energy complex of Ukraine.

The article focuses on the shortcomings of the legal regulation in the energy sector, due primarily to the lack of legislated General principles and approaches to ensure comprehensive regulation of relations in the electricity, oil and gas, nuclear industry, coal mining complexes. We noticed that each of the sectors of fuel and energy complex is controlled mainly by a separate law and pursuant thereto regulations.

The article of the criminal code of Ukraine, according to which criminal cases are brought in the fuel and energy of Ukraine. The author has highlighted issues of harmonization with the legal system of the EU legislative and regulatory legal acts, and also proves the objective necessity of the adoption of the new edition of the law of Ukraine "On energy efficiency".

Key words: fuel and energy complex, legal support, preventive activity, legal regulation.

Однією з важливих складових державної політики України є енергетична політика. Забезпечення сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу (далі – ПЕК) є необхідною передумовою відродження національної економіки. Це завдання є особливо актуальним на етапі її входження до світового економічного простору, оскільки від стану ПЕК значною мірою залежить ступінь економічної й політичної незалежності держави.

На особливу увагу заслуговує проблема забезпечення запобіжної діяльності органів прокуратури у сфері паливно-енергетичного комплексу України, яка концептуально вписується до такого сегмента стратегічного управління соціумом процесами запобігання злочинності, як нормативне регулювання цієї сфери діяльності.

Під правовим регулюванням розуміється здійснюваний за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних розпоряджень тощо) результативний нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку відповідно до вимог економічного базису, суспільних потреб такого соціального устрою [1].

Необхідність правового регулювання діяльності із запобігання злочинності, зокрема, правопорушенням у ПЕК України, зумовлюється тим, що боротьба зі злочинністю повинна відбуватися суворо з дотриманням принципу законності.

Профілактика злочинності припускає такий розвиток економіки, політики, ідеології, культури й побуту, який міг би сприяти усуненню чи нейтралізації негативних аспектів громадського життя, що можуть проявлятися як причини та умови злочинності. Така організація суспільного життя повинна забезпечуватися належним правовим підґрунтям.

Сутність правового регулювання полягає в тому, що правові норми стимулюють соціально корисну поведінку, протидіючи факторам, які негативно впливають на формування й життєдіяльність особи, таким чином створюючи умови для оптимального здійснення запобіжної діяльності [9].

Зазначимо, що проблематика правового регулювання протидії злочинності вже підіймалась у працях таких учених, як А.П. Закалюк, Т.В. Корнякова, В.В. Голіна та інші. Різними дослідниками пропонуються різні схеми структури цього регулювання. У спеціальній літературі зазначається, що до першого блоку правового регулювання діяльності з протидії злочинності належать Конституція України та норми міжнародних актів, ратифікованих Верховною Радою України, у яких справедливість, гуманізм і законність знайшли своє відображення як основні принципи боротьби зі злочинністю й поведіння зі злочинцями. Другий блок складають законодавчі акти, що регламентують переважно кримінально-правові аспекти боротьби зі злочинністю. Третій блок становлять закони й підзаконні акти, які регламентують боротьбу зі злочинністю за окремими напрямками цієї діяльності. Четвертий блок представлений законами й підзаконними актами, що визначають завдання, функції та повноваження органів, для яких боротьба зі злочинністю є основним або одним з основних обов'язків (наприклад, Закон України «Про прокуратуру», Закон України «Про міліцію», Закон України «Про службу безпеки», Закон України «Про Державну податкову службу в Україні» тощо). П'ятий блок – закони та підзаконні акти, які регулюють участь громадськості в протидії злочинності (до них належить Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»). Шостий блок утворюють норми адміністративного права, які визначають підстави й порядок здійснення заходів адміністративного примусу, припинення та покарання [10].

На думку А.П. Закалюка, основою правової системи з усіх питань правового регулювання є Конституція України. Додатковими в системі правового регулювання діяльності щодо запобігання злочинності є такі документи: конституційні закони, кодифіковані законодавчі акти, акти законодавства, що комплексно регулюють статус, завдання, функції, повноваження, обов'язки й

права правоохоронних органів, для яких запобігання злочинності є одним із головних завдань; акти законодавства, що регулюють діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також нормативно-правові акти цих органів [3].

У спеціальній літературі висловлюється позиція щодо системи правового регулювання запобіжної діяльності з огляду на галузеву належність цієї боротьби. Так, зазначається, що боротьба з паливно-енергетичними злочинами ведеться на підставі й у межах законів, відповідних їм підзаконних актів.

Слід констатувати, що в сучасних умовах правове регулювання в енергетичній сфері значною мірою має розрізнений характер, що пов'язується насамперед із відсутністю законодавчо закріплених загальних принципів і підходів для забезпечення комплексного регулювання відносин в електроенергетичному, нафтогазовому, ядерно-промисловому й вугільно-промисловому комплексах. Зауважимо, що кожна з галузей паливно-енергетичного комплексу регулюється здебільшого окремим законом та прийнятими на його виконання підзаконними актами. Так, в електроенергетиці пріоритетним є Закон України «Про електроенергетику», у ядерній енергетиці – Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», у вугільній галузі – Кодекс України про надра та Гірничий закон України, у нафтогазовому комплексі – Закон України «Про нафту і газ» тощо. Загальність у формулюваннях багатьох положень зазначених законів зумовлює необхідність прийняття численних підзаконних актів різними органами влади. Так, лише у вугільній галузі кількість підзаконних актів перевищує 600. Такий підхід до правового регулювання створює умови для неоднакового застосування вимог законів та, відповідно, недосягнення або неповного досягнення передбачених ними цілей і завдань.

Важливою складовою правового забезпечення запобіжної діяльності паливно-енергетичного комплексу України та фундаментальними нормативними актами слід визнати Енергетичну стратегію України на період до 2030 р. та схвалену Постановою Кабінету Міністрів України від 05.02.1997 р. № 148 Комплексну державну програму з енергозбереження України, які стали основними програмними документами в діяльності державних органів, суб'єктів господарювання у сфері забезпечення енергоносіями та енергозбереження.

На сьогодні правове регулювання паливно-енергетичного комплексу має несистемний характер і характеризується відсутністю рамкового закону, який встановлював би основні засади й підходи до регулювання відносин в електроенергетичному, ядерно-промисловому, вугільно-промисловому та нафтогазовому комплексах.

Створення єдиного комплексного енергетичного закону про енергетичну політику повинне ставити за мету встановлення уніфікованих підходів до термінології, передбачати основні засади правового регулювання всієї енергетики, визначати національні інтереси в цій сфері, встановлювати правила діяльності всіх учасників енергетичних відносин на засадах справедливості, недискримінаційності та прозорості, передбачати вимоги до підготовки й реалізації законодавчих актів і програмних документів. У подальшому такий закон має стати основою енергетичного законодавства України.

Сьогодні подальший розвиток законодавства щодо регулювання відносин у сфері ПЕК експерти умовно поділяють на два етапи:

- 1) до 2030 р., коли основними цілями розвитку спеціального законодавства у сфері ПЕК є створення сприятливих умов для виконання пріоритетних напрямів Енергетичної стратегії України на період до 2030 р., законодавче врегулювання діяльності ПЕК за окремими галузями на основі впорядкування чинного нормативно-правового забезпечення та врегулювання невирішених питань і всебічного врахування стандартів енергетичного законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) шляхом внесення змін до чинних законів, беручи їх до уваги під час розробки нових законодавчих актів;
- 2) після 2030 р., коли головними цілями розвитку законодавства у сфері ПЕК є розроблення та впровадження Енергетичного кодексу України на основі результатів першого етапу [4].

Постанови Верховної Ради України, укази й розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, галузеві угоди конкретизують основні засади й підходи до правового регулювання відносин в електроенергетичній, ядерно-промисловій, вугільній і нафтогазовій галузях.

Важливість цих документів у сфері реалізації кримінологічної запобіжної функції полягає в тому, що вони визначають пріоритетні напрями захисту тих чи інших об'єктів паливно-енергетичного комплексу. Саме на захист цих пріоритетів повинні орієнтуватися суб'єкти запобіжної діяльності під час реалізації своїх функцій.

При цьому слід зауважити, що будь-який закон в аналізованій сфері діє взаємопов'язано з іншими законами, причому не лише галузевого змісту.

У Кримінальному кодексі України визначаються кримінальні покарання за правопорушення у сфері ПЕК України. Водночас значна частина злочинів, що вчиняються в цій галузі, характеризується такими нормами: крадіжка (ст.185), викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст.188-1), шахрайство (ст.190), привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст.191), заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст.192), умисне пошкодження об'єктів електроенергетики (ст.194-1), порушення правил охорони або використання надр (ст.240), пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів (ст.292), підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст.358), зловживання владою або службовим становищем (ст.364), перевищення влади або службових повноважень (ст.365), службове підроблення (ст.366), одержання хабара (ст.386), пропозиція або давання хабара (ст.369).

Важливе значення для впорядкування й удосконалення організації запобіжної діяльності органів прокуратури у сфері паливно-енергетичного комплексу з правової точки зору також мають документи Генеральної прокуратури України, тобто накази, вказівки, інформаційні листи, інструкції тощо.

У спеціальній літературі можна виділити позиції з приводу структури правового забезпечення діяльності прокуратури. Тобто вони дають уявлення про нормативне забезпечення реалізації кримінологічної запобіжної функції органами прокуратури. Законодавство про прокуратуру складається з трьох частин: 1) Закон України «Про прокуратуру» та нормативні акти, затверджені постановами Верховної Ради України; 2) норми кодексів України, які визначають підстави й порядок участі прокурорів у різних видах юридичного процесу; 3) численні законодавчі акти матеріально-правового характеру [5].

Такий огляд структури правового забезпечення функціонування суб'єктів запобігання, до яких належать органи прокуратури, має безпосереднє значення для запобіжної діяльності прокуратури, тобто від того, як забезпечується нормативними приписами функціонування цього суб'єкта запобігання, залежить у підсумку також ефективність запобігання в цілому.

На сьогодні законодавство у сфері ПЕК України потребує першочергового прийняття законів, спрямованих на вирішення ключових проблем комплексу. Узгодження з правовою системою ЄС потребують такі законодавчі та нормативно-правові акти: Закон України «Про електроенергетику», Закон України «Про нафту і газ», Закон України «Про альтернативні види рідкого та газового палива», Закон України «Про альтернативні джерела енергії», Закон України «Про енергозбереження», Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», Закон України «Про природні монополії», Закон України «Про державний матеріальний резерв», укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та інші підзаконні нормативно-правові акти у сфері ПЕК.

Розвиток законодавчого регулювання ПЕК має забезпечувати виконання міжнародних зобов'язань України, передбачених ратифікованими міжнародними енергетичними угодами, насамперед Договором до Енергетичної Хартії та Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Розвиток законодавчого регулювання ПЕК через механізм адаптації енергетичного законодавства України до правової системи ЄС має забезпечувати виконання вимог європейського енергетичного законодавства відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, Програми інтеграції України до Європейського Союзу, схваленої Указом Президента України від 14.09.2000 р. № 1072/2000, та Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18.03.2004 р. № 1629-IV.

Розвиток законодавчого регулювання енергетичних відносин має здійснюватися в напрямі активізації міжнародної співпраці та укладення відповідних дво- й багатосторонніх міжнародних угод, які слід спрямувати на реалізацію цілей енергетичної стратегії України, забезпечення національних інтересів.

Для реалізації сприятливих умов для ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів необхідно створити взаємоузгоджену дієву й прозору систему законодавства з енергозбереження. Така система повинна містити правові норми, які передбачатимуть адекватне поєднання інструментів державного регулювання та заохочення суб'єктів господарювання й населення щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів. Для досягнення цієї мети необхідним є прийняття нової редакції Закону України «Про енергозбереження» – Закону України «Про енергоефективність».

Варто взяти до уваги, що рівень розробки багатьох теоретичних питань, ефективність чинного законодавства далеко не повною мірою відповідають сучасними вимогам національної й міжнародної безпеки, інтересам країн регіону. Це вимагає фундаментальних досліджень, розвитку міжнародного співробітництва, більшої уваги до зазначених завдань із боку наукової спільноти, фахівців, органів державної влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2-х т. / С.С. Алексеев. – М. : Юридическая литература, 1981. – Т. 1. – 363 с.
2. Гірничий закон України від 6 жовтня 1999 р. № 1127-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 50. – Ст. 433.
3. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : у 3 кн. – Кн.1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки / А.П. Закалюк. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – 427 с.
4. Про надра : Кодекс України, текст зі змінами та доп. за станом на 1 січ. 2004 р. – К. : Ін Юре, 2004. – 174 с.
5. Косюта М.В. Прокурорська система України в умовах демократичного суспільства : монографія / М.В. Косюта. – Одеса : Юрид. Літ., 2002. – 376 с.
6. Кримінальний кодекс України : Офіц. вид. – К. : Ін-юре, 2011. – 425 с.
7. Корнякова Т.В. Кримінологія : курс лекцій / Т.В. Корнякова, Н.С. Юзікова ; за ред. проф. Т.В. Корнякової. – Д. : ЛІРА, 2014. – 244 с.
8. Корнякова Т.В. Кримінологічні засади запобігання органами прокуратури злочинам проти довкілля : монографія / Т.В. Корнякова. – К. : Ін Юре, 2011. – 408 с.
9. Іванов Ю.Ф. Кримінологія : навч. посіб. / Ю.Ф. Іванов, О.М. Джужа. – 2-ге вид., доповн. та перероб. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2008. – 292 с.
10. Про електроенергетику : Закон України від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
11. Про нафту і газ : Закон України від 12 липня 2001 р. № 2665-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 50. – Ст. 262.
12. Давыденко Л.М. Противодействие преступности : теория, практика, проблемы : монография / Л.М. Давыденко, А.А. Бандурка. – Х. : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. – 302 с.
13. Про трубопровідний транспорт : Закон України від 15 травня 1996 р. № 192/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 29. – Ст. 139.

REFERENCES

1. Alekseev, S.S. (1981), *Obshchaya teoriya prava : v 2-kh t.* [General Theory of Law : in 2 vol.], Yuridicheskaya literatura, vol. 1, Moscow, Russia.
2. “Mining Law of Ukraine of October 6, 1999 № 1127-XIV”, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1999, no. 50, art. 433.
3. Zakalyuk, A.P. (2007), *Kurs suchasnoyi ukrayinskoyi kryminolohiyi : teoriya i praktyka : u 3 kn. – Kn.1 : Teoretychni zasadi ta istoriya ukrayinskoyi kryminolohichnoyi nauky* [Course of modern

Ukrainian criminology : theory and practice : in 3 vol. – vol.1 : Theoretical principles and history of Ukrainian criminological science], Vyd. Dim «In Yure», Kyiv, Ukraine.

4. (2004), *Pro nadra : Kodeks Ukrayiny, tekst zi zminamy ta dop. za stanom na 1 sich. 2004 r.* [The Code of Ukraine on Bowels, amended and supplemented as for Jan. 1, 2004], Vyd. Dim «In Yure», Kyiv, Ukraine.
5. Kosyuta, M.V. (2002), *Prokurorska systema Ukrayiny v umovakh demokratichnogo suspilstva : monohrafiya* [Прокурорська система України в умовах демократичного суспільства : монографія], Yurydychna Literatura, Odesa, Ukraine.
6. (2011), *Kryminalnyi kodeks Ukrayiny* [Criminal Code of Ukraine], Vyd. Dim «In Yure», Kyiv, Ukraine.
7. Kornyakova, T.V. and Yuzikova, N.S. (2014), *Kryminolohiya : kurs lektsiy* [Criminology : course of lectures], LIRA, Dnipropetrovsk, Ukraine.
8. Kornyakova, T.V. (2011), *Kryminolohichni zasady zapobihannya orhanamy prokuratury zlochynam proty dovkillya : monohrafiya* [Criminological principles of preventing crimes against the environment by prosecutors : monograph], Vyd. Dim «In Yure», Kyiv, Ukraine.
9. Ivanov, Yu.F. and Dzhuzha, O.M. (2008), *Kryminolohiya : navch. posib.* [Criminology : teaching guidances], Vyd. PALIVODA A.V., Kyiv, Ukraine.
10. “On Energy Industry” : Law of Ukraine of October 16, 1997 № 575/97-BP, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1998, no. 1, art. 1.
11. “On Oil and Gas” : Law of Ukraine of July 12, 2001 № 2665-III, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2001, no. 50, art. 262.
12. Davydenko, L.M. and Bandurka, A.A. (2005), *Protivodeystvie prestupnosti : teoriya, praktika, problemy : monohrafiya* [Crime coneraction : theory, practice, problems : monograph], Izd-vo Natsionalnoho universiteta vnutrennikh del, Kharkiv, Ukraine.
13. “On Pipeline Transport” : Law of Ukraine of May 15, 1996 № 192/96-BP, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1996, no. 29, art. 139.